

Önyargılarımız çoğu zaman yaratıcılığımızı sınırlamakla kalmaz, fırsatları göremediğimiz kısır bir dünyada bizi hapseder. Uzun yıllar ülkemizin kendi içine dönük ve baskı altında yönetilmesinin getirdiği bir evrimleşme sonucunda, hayal etmeyi hak görmeyen bir eğitim sistemine ve yaşantıya hapsedildik. Hayal etmek için düşünmek gereklidir. Düşünen insan yeni ve ulaşılmaz şeyler ister. Yeni istekler ise yeni fikirler tasarımlar, yaratıcı çözümler ve ürünler gerektirir.

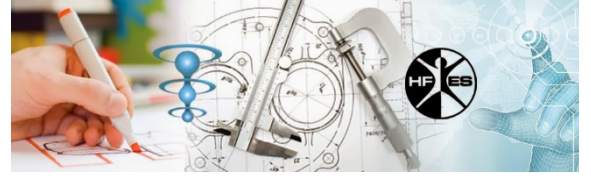
Tasarım kelimesinin sözlük anlamı Türk Dil Kurumu' kayıtlarında "Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur. Bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn. Bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve. Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası" olarak geçmektedir.

İngilizce'de ise Latin kökenli olan bu kelime "design" olarak bilinir. Design kelimesi köklerine ayrıldığında de-sign'dan oluşur. De "decision" karar vermek, seçmek ve "sign" ise signature yani imza anlamına gelir². Latin kökenli tasarım içerisinde isteklerimizden birine verdiğimiz karar ve bu kararın özgünlüğünü gösteren tasarımcının imzasını barındırır.

Kararlarımızla seçimlerimize imzamızı attığımız tasarımlarımız sizce sadece yolda gördüğünüz bir otomobil midir yoksa bir bina ya da bir kıyafet midir? Tasarımlarımızın boyutları ürünleri de boyutlandırır mı? Tasarım kavramı ile ürün kavramı arasında ilişki var mıdır?

Belki de tasarım kavramına bu güne kadar hiç böyle bakmadınız. Yıllardır çoğu işletmelerde gözlemlediğim ve kendi içimde yaşadığım çelişkiler tasarıma ve yeni ürüne farklı bir bakış açısından bakmam gerektiğini gösterdi. Mimar, makina, inşaat mühendisi, endüstriyel tasarımcılar ve stilistler vb. için toplumdaki genel algı onların tartışılmaz tasarımcı oldukları yönündedir. Oysa ben her bireyin tasarımcı olduğunu düşünüyorum ve her bireyin de kendini tasarımcı olarak görmesini ve

kabullenmesini istiyorum. Böyle bir kabul hayatımızda çok şeyin değişmesine kendi yaşantımızda, iş hayatımızda ve sonunda toplumsal birlikteliğimizde çok ve anlamlı değişikliklerin, altına imza atılan kararların farkında olmamızı sağlayacaktır.

Her birey tasarımcıdır. İş yerlerinde çalışanlar bir toplantının bile önceden düşünülüp nasıl, nerede, ne şekilde, kiminle, ne zaman yapılacağını tasarlamalıdır. "Toplantı yapılması gerektiği komutu" yerine "toplantının tasarlanması gerektiği" komutunu beyninize verdiğinizde algılarınızın değiştiğini hissedeceksiniz. Tasarım kelimesini hayatınıza katın. Çocuklarınıza "hadi sofrayı hazırlayalım yerine, hadi gel sofrayı tasarlayalım" deyin onların davranışlarındaki farkı izleyin.

Her Boyutuyla Tasarım

Öyleyse gelin tasarımı bazı mesleklerle özgü bir görev olmaktan çıkaralım ve tasarımları eşya, kıyafet, cihaz, bina ve makinaların tasarlandığı üç boyutlu beş duyu organlarımızla ölçme ihtiyacımız olduğu nesnelere hapsedmeden hayatımıza katalım.

Tasarım kelimesinin sözlük anlamı Türk Dil Kurumu¹ kayıtlarında "Zihinde canlandırılan biçim, tasavvur. Bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, dizayn.

Boyutsuzluk

Tüm tasarımlarımız "fikir" ile başlar. Fikir düşüncenin ürünü olan boyutsuz bir tasarımdır. Fikirden başlayıp hayata geçen öyle tasarımlar vardır ki onları gözlemlenizle göremezsiniz, elleriniz tutamaz, burnunuz koklayamaz, diliniz tadamaz, kulaklarınız duymaz ama algıyorsunuz, hissedersiniz. Boyutsuz tasarımlar algılarımızı yönetirler ve algılarımızla değerlendirilir. Örneğin, hizmet sektöründe çalışan şirketlerin tasarımları boyutsuzdur ve boyutsuz yeni ürünlerin ortaya çıkmasına sebep olurlar. Tasarımlarımız boyutsuz olarak nitelendirilebilecek düşüncenin ürünü "fikir"den başlayıp çok boyutlu hale gelirler.

Bunun en güzel örneklerinden biri Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) havayollarının verdikleri hizmetlerde kullandıkları tasarımlardır. Bazı şirketler örneğin Amerikan Havayolları³, ülkemizde de herkesin aşına olduğu klasik tasarlanmış hizmeti verirler, Chicago'dan Los Angeles'a biletinizi alırsınız, koltuk numarası bellidir, gider yerinize otursunuz, uçak kalkar ve personel size servis yapar, gideceğiniz yere ulaşır, uçağı terkedersiniz. Buna karşılık Southwest Havayolları'dan⁴ biletinizi alırsınız, uçağı binmeden isterseniz kapı önündeki kutudan kese kağıdına konulmuş sandviçinizi alırsınız, koltuk numarası yoktur, canınızın istediğı yere otursunuz, görevliler uçaktaki yolcu sayar havalanırınız, servis elemanları su ve içecek servisini yapar uçak ilk durağına iner, o durakta inenler iner, yolcular sayılır ve diğer durak için havalanılır. Southwest havayolları farklı bir hizmet tasarlamış ve sonunda yeni bir ürün ortaya çıkarmıştır: "Dolmuş Uçak Hizmeti".

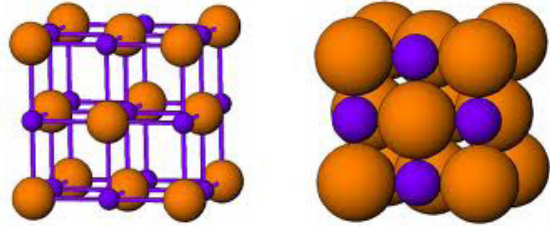
Hizmet boyutsuz bir tasarımken mühendislerin tasarladığı prosesler, tasarlanan teknolojilerde birer boyutsuz tasarımdır. Aynı ürünü üreten iki şirkette o ürünün üretim proseslerinin adımları ve proseslerdeki parametrelerin seviyeleri örneğin üretim sıcaklıkları, süreleri birbirlerinden farklı olabilir ve bu farklar ürünlerde hissedilir ve hatta ölçülebilir farklılara sebep olurlar.

Malzeme yüzeylerinin aşınmasını engelleyen çok değişik teknolojiler mevcuttur. Bu teknolojilerden biri elektrolitik metal kaplama teknolojisi, bir diğeri ısı işlem teknolojisi veya ince film teknolojisi olabilir. Herbir teknolojinin ardında mühendisler malzeme yüzey özelliklerini değiştirecek ve aslında malzeme yüzeyini tasarlayarak aşınmayı azaltmayı hedef edinen teknolojileri tasarlamaktadırlar. Bu tasarımlarla nasıl yapılır (know-how) bilgisi üretilir, entellektüel sermaye oluşturulur.

Bu noktada boyutsuz tasarımlar iki ve üç boyutlu hale getirilir. Boyutsuz tasarım makaleler, bildiriler, teknik resimler, raporlar, süreç haritaları, prosedürler, talimatlar vb. ile iki boyutlu hale gelir. Bu süreç haritaları, çizimler ve talimatların uygulamaya alınması ile üç boyutlu tasarımlar üretilir. Metal kaplama teknolojisi fikri işin sonunda patentler, makaleler, süreç haritaları ve teknik resimler ile iki boyutlu, üretilen makina, teçhizat ve kaplamalı parçalar ile üç boyutlu hale gelir.

Tek Boyut

Tasarımda tek boyuttan söz etmek çok doğru değildir. Alaşım, kimyasal bileşik/karışım, boya karışımı, kek hamuru vb. tek boyutlu tasarım sayılabilir. Saf alüminyum var iken alüminyuma başka alaşım elementleri ekleyip özelliklerini değiştirip daha mukavemetli hale getirdiğimizde uçakların kanatlarında kullanabiliyoruz. Aslında tek değişken nedeniyle tek boyut olarak görülebilecek bu tasarımlar atomik merteye üç boyutludurlar. Saf metal içerisine katılan alaşım elementi üç boyutlu kristal kafeste yerini almakta ve alaşımın özelliklerini değiştirmektedir.

İki Boyut

İki ve üç boyutlu tasarımlar bugüne kadar hiç sorgulama olmaksızın hayatımızda kabul görmüş tasarımlardır. Endüstriyel tasarımcıların, mimarların, moda tasarımcıların, grafikerlerin, teknik ressamların, ressamların, mühendislerin, haritacıların kağıt üzerinde çizip sergiledikleri planlar, çizimler, grafikler, resimler, tablolar hep tasarım olarak kabul görmedi mi? Bir adım daha öteye gidilip web sayfaları, sinema salonlarında gösterilen filmleri de iki boyutlu tasarımlar grubuna eklenebilir.

Üç Boyut

Üç boyutlu tasarımlar, beş duyumuzun hepsine hitap eden ürünlerin ortaya çıktığı tasarımlardır ki bu tasarımlar, tasarımların çıkış noktası olan fikir aşamasından başlayıp beş duyuya ifade eder hale gelinceye kadar olan süreçte içlerinde aslında çok sayıda boyutsuz, tek boyutlu, iki boyutlu ve üç boyutlu tasarımları barındırırlar. Cep telefonunlarını düşünelim, oldukça sofistike üç boyutlu tasarımlardır. Ekranından piline, işletim sistemine, servis sağlayıcısının tasarımlarına kadar bu üç boyutlu tasarım her boyuttan tasarımları ve nihayetinde her boyuttan ürünleri içinde barındırır. Servis sağlayıcısının müşterilere sunduğu hizmet paketleri boyutsuz tasarım iken, telefonun gövdesindeki malzemenin alaşımı tek boyutlu, cep telefonunun görünüşünün tasarımı iki boyutlu ve şekillenmiş kapak ise üç boyutlu tasarımdır.

Tasarımdan Ürüne

Öyleyse elinizdeki bir üç boyutlu tasarım için ne kadar çok tasarımcının çalıştığını ve boyutsuzdan üç boyutlu tasarımlarına kadar ne kadar çok tasarım yapıldığını anlamak zor değildir. Dahası unutulmaması gereken diğer bir nokta ise bu tasarımların her birinin yeni ürünlere gebe olduğudur. Bu tasarımların hayat bulduğu durumda da boyutsuzdan üç boyutluya kadar pek çok yeni ürünün üretileceği de kaçınılmaz bir gerçektir. Nihayetinde ürün kavramıda tasarım kavramı gibi aynı bakış açısıyla boyutlandırılmalıdır.

Tasarımlar, tasarımcısının kararlarındaki çıkış noktasına göre ayrıca orjinal, uyarlanmış ve modifiye tasarımlar olarak sınıflandırılırlar. Tasarımın orjinal olarak anılabilmesi için tasarımın çıkış fikrinin ve kararının daha önce kimse tarafından hayata geçirilmemiş olması

beklenir. Böyle bir tasarım dünyada kabul gören yeni bir icadın ortaya çıkmasını sağlar. Örneğin telefonun keşfi. Telefonun daha sonra değişik tasarımların hayatımıza girmesi ile ceplerimizde taşınır hale gelmesi original tasarımdan modifiye tasarımın oluşmasına sebep olmuştur. Uyarlanmış tasarımlarda ise genellikle doğada veya teknolojik olarak varolan tasarımların başka bir alanda kullanılması ile elde edilir. Doğada gördüğümüz balinadan esinlenip denizaltıların tasarımı uyarlanmış tasarımlardır. Telefonun kullanılmasında etkili olan boyutsuz tasarım olarak nitelendirilebilecek haberleşme sisteminin yer bulma (Global Positioning System GPS) amacıyla kullanılmasında uyarlanmış tasarıma güzel bir örnektir.

Tasarımlarımızla buluşlarımız ve ürünlerimiz arasında oldukça kuvvetli bağ vardır. Her tasarım orjinal, uyarlanmış veya modifiye edilmiş bir ürünün habercisidir. Ürünlerde tasarımlar gibi boyutsuz, tek, iki ve üç boyutlu olabilir.

Unutulmamalıdır ki, insan tek başına çok boyutlu, düşünme ve karar verme özgürlüğüne sahip mükemmel bir tasarım ve üründür. Dünyayı doğru ve basit algıladığımız, ön yargılarımızdan arındığımız ve hayallerimizi özgürleştirdiğimiz sürece kendimizi ve dünyamızı keşfedebilir, çok boyutlu tasarımlarla fark yaratan imzalar atabiliriz.

Kaynakça

- <http://www.tdk.gov.tr/>, erişim tarihi 11.11.2014
- <http://dictionary.reference.com/browse/design>, erişim tarihi 11.11.2014
- <http://www.aa.com/international international SplashAccess.do?countryCodeForIP=TR>, erişim tarihi 11.11.2014
- <http://www.southwest.com/html/travel-experience/boarding-your-flight/>, erişim tarihi 11.11.2014